

78 PÅ HVILKEN GRUND SKALL ÖFVERGÅNG TILL GULDMYNTFOT SKE?

Morgonbladet n:o 106, 9. V 1876

Ofvanstående fråga kan också utbytas mot den enklare: till hvilket korn skall mark i guld utmyntas, d. v. s. hvilken vikt i rent guld skall räknas på en mark?

Vi behöfva ej närmare utlägga, att svaret på denna fråga är den viktigaste omständigheten i hela reformen.

Bladets ärade läsare hafva redan tidigare (N:o 86) haft tillfälle inhemta hr Y. K:s och vår olika mening, såvidt frågan gäller den interimistiska åtgärden, att Finlands bank skulle inlösa sina sedlar mot guld, redan förrän landtdag sammanträder och guldmyntfot kan införas, d. v. s. guldmynt förklaras för lagligt betalningsmedel. Af hr Y. K:s i gårdagens blad meddelade artikel finnes, att han anser silfvermarkens s. k. »ursprungliga» värde (1865) böra läggas till grund för guldmyntets korntal äfven definitivt vid öfvergången till guldmyntfot. Vi lemna derhän, att marken endast är en fjerdedels rubel och att dess ursprungliga värde i vårt land går tillbaka till 1809. Författaren antager sagda värde i förhållande till guldvärdet uttryckas af proportionen 1:15 1/2, då alltså 15,5 gram silfver skulle motsvaras af 1 gram guld. Och som silfvermarken innehåller 4,4990 gram bergfint silfver, skulle guldmarkens korn blifva 0,2926 gram. Sedan vi åberopat detta, anhålla vi till undgående af upprepade citationer, att läsaren i öfrigt vid behof behagade rådfråga Y. K:s artikel.

Vår åsigt i saken framgår af samma artikel. Den gällde dock egentligen den förutsatta interimistiska åtgärden, att Finlands bank skulle tillåtas inlösa sina sedlar med guldmynt. Men vi anse verkligen, att icke blott interimistiskt utan äfven vid definitiv öfvergång till guldmyntfot silfrets dåvarande värde i förhållande till guldet bör läggas till grund för guldmyntets korn. Noggrant kan detta i värde likaså litet bestämmas, som silfvermarkens såkallade ursprungliga värde. För diskussionen må det uttryckas med proportionen 1:17,05, d. v. s. att 17,05 gram bergfint silfver skulle motsvaras af 1 gram rent guld. Skilnaden mellan hr Y. K:s och vårt antagande blir jemnt 10 %.¹

Häraf synes, att, om öfvergång till guldmyntfot skulle ske enligt hr Y. K:s förslag, markens och banksedelns nuvarande värde skulle höjas med 100 på 1 000 eller med 10 penni på marken – allt under förutsättning att vid öfvergången värdeproportionen är 1:17,05.

Man kan nu anse 10 % vara mycket eller litet. Den, som förlorar dem, anser dem säkert vara mycket. Den, som utan all sin förskyllan vinner, torde åtminstone icke offentligen klaga öfver, att han vunnit för litet. Men utan allt afseende härpå anse vi, att man vid frågans bedömande bör utgå från rättsgrunder; och vi våga tro, att dessas iakttagande äfven är sann klokhet. Vi skola gifva skäl för båda dessa yrkanden.

Hr Y. K. måste tillåta oss till en början förklara, att de anföranden, han ur »Kuukauslehti» upprepar, om myntrealisationen 1776 och om myntreformen 1865 samt om de olika grundsatser, som vid dessa följdes, alls icke höra till närvarande fråga. Vid båda dessa tillfällen gällde reformen *banksedelns* värde, men nu gäller det sjelfva *myntets* värde, d. v. s. det metalliska myntstyckets silfvervärde, i förhållande

¹ Finlands bank noterar nu tyska riksmarken till 138:20. Antager man 124:20 lika med pari gör skilnaden 14 finska mark, således ungefär 11 %.

både till guldet och alla andra varor och värden. Om banksedeln är nu alls icke fråga; ty dennas myntvärde är alltsedan 1865 oförändradt lika med det metalliska myntets och det förblir så orubbadt äfven efter införandet af guldmyntfot.

T. ex. vid myntreformen 1865 förelåg ett lagstadgande: Finlands bank skall inlösa sina sedlar med metalliskt mynt efter deras lydelse, mark om mark. Frågan var skall detta lagstadgande gälla eller icke? Skall Finlands bank fritagas från sin lagliga förpligtelse, regeringens löfte till sedelinnehafvarena brytas? Reformen svarade härtill: Nej. –
10 Lag och rätt hölls i helgd.

Annorlunda förfor man 1776. Svenska riksbanken gjorde bankrutt. Det var en statsbankrutt. Ty regeringen, rätteligen frihetstidens ständer, hade genom att tillgripa bankens medel, satt denna ur stånd att uppfylla sina förbindelser. Men också då gällde frågan endast och allenast banksedeln, icke det metalliska myntets värde.

Vi tillägga att vi ingalunda förbisett hr Y. K:s här ifrågavarande resonemang, som förekom redan i hans första artikel i ämnet, af hvilken Morgonbladet tog sig anledning väcka frågan om en interimistisk åtgärd till hämmande af myntvärdets ytterligare fallande. Men vi
20 ansågo det då för onödigt att göra någon anmärkning mot sagda, på sidan om frågan liggande betraktelse.

Det förhållande, man nu genom införande af guldmyntfot vill förändra, är *sjelfa myntets* vacklande värde. Men man får icke ens taga denna uppgift i någon allmänare betydelse. Ty det är ett allmängiltigt faktum, att penningens värde fallit och faller, myntet må bestå af hvilken metall som helst. Beviset föreligger i den i alla världens delar stigande dyrheten. Att utreda orsakerna härtill, är ett mycket kompliceradt arbete; och vi tillmäta oss icke förmåga till en sådan undersökning, äfven om här vore stället för densamma, hvilket ingalunda är
30 förhållandet. Vi kunna dock såsom bidragande orsaker här i landet påpeka: att inom senaste årtionde utländska lån och penningar för jernvägsanläggningar indragits till belopp af 60 miljoner ungefär, att samtidigt utomordentliga konjunkturer för exporten varit rådande, och att goda årsvexter ofantligt nedsatt spanmålsimporten. Alla på dessa vägar inslutna och besparade valutor hafva kommit Finlands bank till godo. Man har därför sett bankens valutaförråd öfverstiga hela Svea rikets och uppgå till lika belop med dess utgifna sedlar, ehuru dessa samtidigt ökats från 25 miljoner ungefär till 70 miljoner. Kreditväsendets utveckling och utbredning har minskat behofvet af reda pengar.
40 De par senaste årens affärslöshet har ökat det lediga kapitalet och nedsatt penningräntan. Men det är känt och utan gensägelse erkänt att, likasom till botten för alla dylika allmänna och lokala orsaker, den ökade kvantiteten ädel metall, både guld och silfver, utgjort och utgör grundorsaken till penningvärdets fallande. Ingen kan tänka på att söka något botemedel häremot; ty här förefinnes ej alls något ondt att bota.

Hvad man nu i vårt land önskar afhjelpa, är ett lokalt och tillfälligt ondt. Penningvärdet fortsatta fallande kunna vi icke hindra. Men vi kunna hindra vårt myntvärdets fallande med hastigare steg, än andra länders. Ty dessa hafva i guldet ett mynt, hvars värde faller långsam-
50 mare, vi i silfret ett mynt, som faller hastigare. Skulle England fortfarande vara det enda land i Europa, som har guldmyntfot, kunde vi utan särdeles oro följa med silfvermyntvärdets allmänna fallande. Men nu stå vi snart ensama bland alla de länder, som verkligen betala med mynt, icke med pappersmynttecken. Det är denna isolering och följderna deraf, som öfvergången till guldmyntfot skall upphäfva.

Fallandet af penningens värde i allmänhet och af de ädla metallernas isynnerhet är sålunda en allmän ordning, som hvar och en måste underkasta sig. Ingen annan lider härpå, än de till arbetet oförmögna, hvilka lefvat af en gifven, ren penningeinkomst. Många af dem kunna råka i nöd; men sådan tillfällig nöd kan i samhället endast genom välgörenhet af ett eller annat slag afhjelpas. Äfven silfvervärdets fallande tillhör sagda allmänna ordning. Ingen har eller har haft någon *laglig* rätt, icke ens något moraliskt berättigande att vänta oföränderlighet i detta värde. Han har dertill haft lika rätt, som att vänta, att öfverflödet på skog skall räcka i all evighet och gifva honom ved för billigt pris. Ingen lag har kunnat stadga, att en silfvermark skall oföränderligen svara mot så och så mycket guld eller spanmål eller smör eller ved. När värdet mellan dessa varor förändras, är ingen lag bruten, ingen moralisk ordning störd, intet billighetsskäl åsidosatt. Men hvad är det då, som påkallar ett landtdagsbeslut, hvarigenom en förment *restitutio in integrum* skall åstadkommas? Sannerligen vi förmå i ett sådant beslut se annat än en godtycklig tvångsåtgärd, hvarigenom egendom skulle frångas den ena, för att gifvas åt den andra. Att interimistiskt vidtaga en sådan åtgärd anse vi för rent af omöjligt. Men vi våga tro, att också icke landtdag skall besluta den.

Det kan sägas, att inställandet af bankens sedelinlösen på sin tid var en dylik åtgärd. Men den föranleddes af hård nödvändighet, som nu icke förefinnes.

Med sådana åsikter kan det anses öfverflödigt, att vi ingå på uppskattande af de ekonomiska fördelar och olägenheter, det ena eller andra förfarandet kunde medföra, isynnerhet som vi i n:o 80 af detta blad behandlat denna sida af frågan. Vi skola dock bifoga några anmärkningar i detta hänseende.

Hvad den ärade författaren för sin åsigt anför, att nemligen myntförsämringen fortgått endast en kort tid så att den antagligen ännu icke utöfvat någon större förhöjning i varupriset, förtjenar all uppmärksamhet. Mer faktiskt är, att både export- och importvarans pris haft kännning deraf. All den fabrikation, som antingen är grundad på utländsk råvara eller eljest använder utländskt material, har rönt samma inflytande, och skall under nu ingående seglation på penni underkastas detsamma. Skulle nu myntvärdet höjas, måste en motsvarande förlust drabba alla de fabriker, som sälja till Ryssland och kanske en något mindre på den del, de sälja inom landet. Men äfven rena penningtransaktioner omsättas till miljoner, såsom bankernas diskontraktningar utvisa, inom korta terminer och vid dessas liqvide-rande skulle äfven förlusten träffa låntagaren. Slutligen förrän den nya myntreformen kommer till stånd, skall inflytandet af nuvarande myntvärde göra sig gällande i all rörelse, och en omkastning i detsamma blifva allt mera tryckande.

Angående de af författaren påpekade olägenheter, nuvarande myntvärde medför, vilja vi anmärka: Statsverkets förlust på annuiteterna för de utländska lånen är jemförelsevis betydelslös. Ty markegångens stigande höjer småningom grundskattens nominela belopp; och de mest gifvande statsinkomster i öfrigt, såsom tull, bränvinsskatt m. m. jernvägs- och andra taxor måste äfven nominelt höjas med ett myntförsämringen motsvarande procenttal. Hypoteksföreningen har, såsom författaren känner, skyddat sig mot förlusten.

Andra fordringsegares förlust är gifven. Mest ömande är förlusten å små besparingar, insatta i sparbanker m. m. Men man bör hoppas, att det delvis med konst, genom utländska lån, tillkomma penningöfver-

flödet i landet skall minskas, och derigenom de enormt stegrade varuprisen nedsättas. En god början till öfverflödets gagneliga bortskaffande är redan gjord. Öfverhufvud kommer denna omständighet att mildra många af myntvärdets fallande förorsakade förluster. Men att likväl genom myntvärdets godtyckliga höjande öfverflytta dessa på andra händer kunna vi icke anse för välbetänt.

Den ärade författaren uppkastar en supposition, att silfvervärdet åter kunde stiga, och, om derförinnan guldmyntfot fastställts efter nuvarande myntvärde, allt utelöpande, fullhaltigt silfvermynt skulle 10 exporteras. För vår del kunna vi deri icke se annat, än en god affär, en vanlig export af en vara, som betalas väl. Äfven banken skulle då ega tillfälle sälja sitt öfverflödiga silfver. Följden vore endast den, att större belopp pennsilfver komme i rörelse. Med guldmyntfot måste följa markstyckets nedsättande till skiljemynt, till betalningsmedel t. ex. endast med 10 mark i en liquid. Och ett sådant mynt uppsamlas icke lätt till export, isynnerhet som varans begärlighet snart skulle höja dess pris. Men finnes någon utsigt till silfvervärdets stigande, bör väl icke heller öfvergång till guldmyntfot ske, förrän stigandet nått sitt maximum eller, må vara, återgifvit marken, hvad författaren kallar dess 20 ursprungliga värde. Silfrets stigande vill säga guldets fallande. Och häremot kan icke något guldmyntets korn skydda, hvarken författarens eller vårt föreslagna. Inträffar sådant snart, bevisar det, att reformen varit obetänt.

Omöjligt är väl icke, att en sådan temporär omkastning kan inträda. Men sålänge silfvervärdet befinner sig i jemt nedgående, borde omtanke för landets väl bjuda att, om möjligt, sätta en gräns för myntvärdets försämrande. Stiger silfvervärdet åter, måste detta högre värde läggas till grund vid definitiv öfvergång till guldmyntfot. I öfrigt kan, såsom vi 30 påpekat, silfvervärdet vid en gifven tidpunkt icke så noggrant bestämmas, att icke rum finnes för något procenttal mera eller mindre. Och vi hafva redan tidigare yttrat den tanke, att för den ifrågasatta öfvergången detta mera bör läggas till grund för guldmarkens myntvärde.

Hvarföre den ärade författaren ålägger oss att bevara Finlands bank för förluster, kunna vi ej rätt förstå. Men om myntvärdet icke godtyckligt höjes, är saken mycket lätt. Ingen bjuder banken sedlar till invexling annorlunda än vid köp af vexlar på utlandet. Då skyddar vaxkursen. Sitt silfver kan banken enkelt hålla i hulfvet och deremot utgifva sedlar, tills det behöfves för skiljemynt, hvars utmyntande äfven 40 ger vinst. Men blir det fördelaktigare att sälja och när silfvervärdet ytterligare fallit köpa nytt, lärer bankstyrelsen nog så förfara.

79 JOHAN VILHELM SNELLMAN

Morgonbladet n:o 110, 13. V 1876

»Mine herrar! Tacka bör jag mycket för denna välvilja, herrarne återigen bevisat mig. Det borde blott oroa mig, att herrarne så ofta 50 besvara sig eller jag så ofta besvara herrarne. Jag har dock tvenne skäl att i detta afseende trösta mig.

I många år har jag haft den glädjen, att på Vilhelmsdagen höra studentsång. Det har tillkommit mig oväntadt, ehuru det har haft sin lilla anledning från tidigare tid. Såsom skolrektor i Kuopio nemligen plägade jag, ehuru jag aldrig i mitt lif eljest firat mina hvarken födelse- eller namnsdagar, på Vilhelmsdagen kalla till mig skolans ungdom, ett